

Регіональне управління та місцеве самоврядування

УДК 353.5

Бліщук Катерина Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку
Національний університет «Львівська політехніка»*

Blishchuk Kateryna

*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor of the Department of Regional and Local Development
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0002-8154-6608*

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

INSTRUMENTS OF STATE INFLUENCE ON REGIONAL DEVELOPMENT

***Анотація.** Вступ. В умовах сучасних викликів, таких як економічна нерівність між регіонами, демографічні проблеми, нерівномірний доступ до ресурсів і послуг, важливим є пошук інструментів, які можуть забезпечити рівноправний розвиток усіх територій. Незважаючи на вже існуючі інструменти та засоби державного регулювання регіонального розвитку, такі як податкові преференції, дотації, цільові програми та інвестиції в інфраструктуру, залишається питання їх ефективності. Таким чином, постає необхідність у поглибленому дослідженні та вдосконаленні існуючих інструментів державного впливу, а також розробці нових підходів, які дозволять вирішити питання регіональних диспропорцій та забезпечити сталий розвиток усіх регіонів країни.*

Мета. Метою дослідження є розроблення пропозицій щодо оптимізації державного впливу на регіональний розвиток на основі вивчення особливостей та інструментів такого впливу

Матеріали і методи. Матеріали дослідження включають нормативно-правові акти; статистичні дані; наукові праці та аналітичні дослідження. Методи дослідження: аналіз нормативно-правової бази; порівняльний та статистичний аналіз. Комбінація цих методів дозволяє отримати цілісну картину впливу державних інструментів на розвиток регіонів і виявити найбільш дієві механізми, що сприяють вирівнюванню соціально-економічного стану регіонів.

Результати. До основних інструментів державного впливу на регіональний розвиток в статті віднесено: фінансові інструменти; державні інвестиції в інфраструктуру; цільові державні програми розвитку регіонів; децентралізація як інструмент регіонального розвитку; публічно-приватне партнерство; регіональні агентства розвитку. Розглянуто ключові законодавчі акти, що регулюють регіональну політику в Україні: Конституція України; закони України "Про засади державної регіональної політики", "Про стимулювання розвитку регіонів", "Про добровільне об'єднання територіальних громад", "Про державно-приватне партнерство"; Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року. Проаналізовано дані, що ілюструють економічні, демографічні та соціальні тенденції в регіонах. Визначено проблеми, які ускладнюють досягнення очікуваних результатів впливу держави на регіональний розвиток. Представлено пропозиції щодо оптимізації державного впливу на регіональний розвиток.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на особливостях кращих практик зарубіжного досвіду державного впливу на регіональний розвиток з метою впровадження його в Україні.

Ключові слова: інструменти, державний вплив, регіональний розвиток, регіони, держава, територіальні громади, законодавчі акти

Summary. *Introduction. In the conditions of modern challenges, such as economic inequality between regions, demographic problems, uneven access to resources and services, it is important to find tools that can ensure equal development of all territories. Despite the already existing mechanisms of state regulation of regional development, such as tax preferences, subsidies, targeted programs and investments in infrastructure, the question of their effectiveness remains. Thus, there is a need for in-depth research and improvement of existing instruments of state influence, as well as the development of new approaches that will allow solving the issue of regional disparities and ensuring sustainable development of all regions of the country.*

Purpose. The purpose of the study is to develop proposals for optimizing state influence on regional development based on the study of the features and tools of such influence.

Materials and methods. Research materials include normative legal acts; statistical data; scientific works and analytical studies. Research methods: analysis of the legal framework; comparative and statistical analysis. The combination of these methods makes it possible to obtain a complete picture of the influence of state instruments on the development of regions and to identify the most effective mechanisms that contribute to the equalization of the socio-economic status of regions.

Results. The main instruments of state influence on regional development in the article include: fiscal instruments; state investments in infrastructure; target state programs for the development of regions; decentralization as a tool of regional development; public-private partnership; regional development agencies. The key legislative acts regulating regional policy in Ukraine were considered: the Constitution of Ukraine; laws of Ukraine "On the principles of

state regional policy", "On stimulating the development of regions", "On the voluntary association of territorial communities", "On public-private partnership"; State regional development strategy for the period until 2027. Statistical data illustrating economic, demographic and social trends in the regions were analyzed. Problems have been identified that make it difficult to achieve the expected results of the state's influence on regional development. Proposals for improving state influence on regional development are presented.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus attention on the features of the best practices of foreign experience of state influence on regional development with the aim of implementing it in Ukraine.

Key words: *tools, state influence, regional development, regions, state, territorial communities, legislative acts*

Постановка проблеми. В умовах сучасних викликів, таких як економічна нерівність між регіонами, демографічні проблеми, нерівномірний доступ до ресурсів і послуг, важливим є пошук інструментів, які можуть забезпечити рівноправний розвиток усіх територій. Сучасна держава повинна забезпечувати не лише рівномірне економічне зростання, але й соціальну стабільність та підвищення якості життя громадян у всіх регіонах.

Незважаючи на вже існуючі інструменти державного регулювання регіонального розвитку, такі як податкові преференції, дотації, цільові програми та інвестиції в інфраструктуру, залишається питання їх ефективності. Деякі регіони продовжують демонструвати відставання у розвитку через неефективне використання ресурсів, недостатню координацію між центральною та регіональною владою, а також через зовнішні економічні та соціальні фактори. Таким чином, постає необхідність у поглибленому дослідженні та вдосконаленні існуючих інструментів державного впливу, а також розробці нових підходів, які

дозволять вирішити питання регіональних диспропорцій та забезпечити сталий розвиток усіх регіонів країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику державного впливу на регіональний розвиток досліджують такі науковці як Борщевський В. [1], Готра В. [4], Крайник О. [3], Котов І. [2], Куропас І. [2], Матвеев Є. [2], Микита О. [2], Пітюлич М. [4], Побережник Г. [4], Чубарь О. [4] та ін. У своїх публікаціях дослідники розглядають теоретичні основи управління сталим розвитком територіальних громад, вивчають особливості інноваційних інструментів місцевого економічного розвитку, виокремлюють питання налагодження ефективного управління громадами в сучасних геополітичних реаліях, досліджують фактори підвищення фінансової спроможності та розвитку територіальних громад в умовах сучасних викликів, опрацьовують питання фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Проте в сучасних умовах питання ефективності державного впливу на регіональний розвиток та інструментів, за допомогою яких держава впливає на цей розвиток, потребує додаткових наукових досліджень з огляду на ті трансформації, які спостерігаються нині в українській державі.

Метою статті є розроблення пропозицій щодо оптимізації державного впливу на регіональний розвиток на основі вивчення особливостей та інструментів такого впливу.

Матеріали і методи. Для дослідження проблеми впливу держави на регіональний розвиток у статті використовується комплексний підхід, що поєднує як кількісні, так і якісні методи аналізу. Матеріали дослідження включають нормативно-правові акти (досліджуються законодавчі документи, що регулюють політику регіонального розвитку, такі як закони про децентралізацію, інвестиційні програми, документи стратегічного планування); статистичні дані (аналізуються показники регіонального економічного розвитку (ВВП на душу населення, рівень безробіття,

середня заробітна плата, обсяги інвестицій в регіони), що отримані з офіційних джерел, таких як Державна служба статистики України); наукові праці та аналітичні дослідження (використані наукові роботи, які присвячені теоретичним і практичним аспектам державного регулювання регіональної економіки та регіонального розвитку).

У процесі проведення дослідження використано такі методи: аналізу нормативно-правової бази (дозволяє оцінити чинні інструменти державного впливу на регіональний розвиток з точки зору їхньої ефективності та відповідності сучасним викликам, а також вплив законодавчих ініціатив на розвиток окремих регіонів та їхню інтеграцію в загальну економічну систему країни); порівняльного аналізу (порівняння використання інструментів державного регулювання в різних регіонах дозволяє виявити кращі практики та розробити рекомендації щодо їх впровадження в інших областях); статистичного аналізу (на основі зібраних даних здійснюється кількісне дослідження регіональних економічних показників з метою виявлення основних тенденцій, проблемних зон та диспропорцій у розвитку регіонів).

Комбінація цих методів дозволяє отримати цілісну картину впливу держави на розвиток регіонів і виявити найбільш дієві інструменти, що сприяють вирівнюванню соціально-економічного стану регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання регіонального розвитку відіграє критично важливу роль у забезпеченні збалансованого зростання економіки та підвищенні якості життя громадян у різних частинах країни. Однією з основних цілей такої політики є подолання регіональних диспропорцій та стимулювання розвитку відсталих регіонів, що дозволяє уникати концентрації економічної активності лише у великих центрах і забезпечувати рівномірний розвиток територій. У цьому контексті важливими є ефективні інструменти державного впливу, які спрямовані на стимулювання економічної

активності, модернізацію інфраструктури, а також вирішення соціально-економічних проблем окремих регіонів.

До основних інструментів державного впливу на регіональний розвиток слід віднести наступні:

1. Фіскальні інструменти, метою яких є забезпечення рівного розподілу державних ресурсів та створення умов для економічного зростання в регіонах. До них відносять:

- бюджетне вирівнювання: механізм перерозподілу фінансових ресурсів, який дозволяє слабшим у фінансовому плані регіонам отримувати додаткові кошти з державного бюджету для забезпечення базових соціальних послуг. Це допомагає зменшити економічні нерівності та підвищити рівень життя населення у віддалених або економічно відсталих регіонах;

- податкові преференції: уряд може запроваджувати податкові пільги для підприємств, які ведуть діяльність у слаборозвинених регіонах, стимулюючи інвестиції та економічну активність. Це включає зменшення ставок податку на прибуток, зниження ПДВ або інших податків для нових бізнесів, що створює привабливі умови для розвитку підприємництва та залучення інвестицій.

2. Державні інвестиції в інфраструктуру. Модернізація інфраструктури є основою для економічного зростання, оскільки забезпечує доступ до ринків, знижує транспортні витрати та підвищує конкурентоспроможність регіональних економік. А саме,

- розвиток транспортної інфраструктури: будівництво нових автомобільних та залізничних доріг, модернізація портів і аеропортів, що дозволяє регіонам краще інтегруватися у національні та міжнародні транспортні мережі;

- інвестиції в енергетичну інфраструктуру: забезпечення регіонів стабільним енергопостачанням є основою для розвитку виробничих

секторів економіки. Уряд інвестує у будівництво нових електростанцій, ліній електропередачі та модернізацію енергетичних систем для підвищення ефективності використання енергоресурсів;

- розвиток комунікаційної інфраструктури: підключення регіонів до високошвидкісного інтернету та покращення телекомунікаційних послуг сприяє залученню інноваційного бізнесу та розвитку цифрової економіки, що є важливим чинником для сучасного розвитку регіонів.

3. Цільові державні програми розвитку регіонів. Такі програми враховують специфіку окремих регіонів і включають:

- програми підтримки сільських територій: передбачають розвиток сільськогосподарської інфраструктури, підтримку фермерських господарств, створення умов для зайнятості та розвиток соціальної інфраструктури (школи, лікарні, культурні заклади) у сільській місцевості.

- програми розвитку промислових зон: спрямовані на залучення інвестицій у створення нових підприємств, розвиток промислових кластерів та інноваційних технологій у промислово відсталих регіонах. Це дозволяє диверсифікувати економіку регіонів і створити нові робочі місця.

- екологічні програми: у регіонах із загостреними екологічними проблемами (забруднення повітря, ґрунтів, водних ресурсів) уряд впроваджує спеціальні програми з екологічної модернізації підприємств, охорони навколишнього середовища та впровадження відновлюваних джерел енергії.

4. Децентралізація як інструмент регіонального розвитку. Цей підхід дозволяє місцевим громадам самостійно визначати пріоритети розвитку, керувати фінансами та вирішувати нагальні проблеми. Основні переваги:

- підвищення ефективності управління: місцеві органи влади мають краще розуміння потреб свого регіону, що дозволяє швидше і точніше реагувати на виклики;

- залучення громадськості до прийняття рішень: децентралізація сприяє підвищенню рівня прозорості та відповідальності місцевої влади, адже громадяни беруть активнішу участь у плануванні розвитку своїх регіонів;

- посилення регіональної самостійності: громади отримують більше фінансових ресурсів, що дозволяє їм більш ефективно реалізовувати проекти з розвитку інфраструктури, соціальної сфери, екології тощо.

5. Публічно-приватне партнерство. Цей механізм дозволяє залучати приватні інвестиції для будівництва інфраструктурних об'єктів, таких як дороги, школи, лікарні, та забезпечує взаємну вигоду для обох сторін. У рамках публічно-приватного партнерства держава надає гарантії та пільги, а приватні компанії вкладають капітал у довгострокові проекти, що приносить користь місцевим громадам та сприяє створенню нових робочих місць.

6. Регіональні агентства розвитку. Ці організації відповідають за розробку та впровадження регіональних стратегій, залучення інвестицій, координацію між урядовими структурами та приватним сектором. Вони забезпечують виконання державних програм на регіональному рівні та підтримують розвиток малого і середнього бізнесу.

Розглянемо ключові законодавчі акти, що регулюють регіональну політику в Україні. Насамперед, це Конституція України, яка є основним документом, що закладає правові основи для реалізації державної політики в сфері регіонального розвитку. Зокрема, статті 132 та 133 визначають принципи територіального устрою України та підкреслюють необхідність забезпечення економічного розвитку та соціальної рівності регіонів [5]. Важливим аспектом є закріплення принципу децентралізації, який надає більше повноважень місцевим органам самоврядування для самостійного управління ресурсами.

Закон України "Про засади державної регіональної політики" від 2015 року є основою для регулювання державної регіональної політики [6]. Він визначає принципи та цілі державного управління регіональним розвитком, серед яких: економічне вирівнювання регіонів, збалансований розвиток, підтримка відсталих територій, створення умов для самостійного економічного розвитку регіонів. Закон також регулює механізми фінансування програм регіонального розвитку, впровадження інструментів бюджетного вирівнювання та надання державних субвенцій.

Закон України "Про стимулювання розвитку регіонів" (2005 р.) встановлює механізми підтримки депресивних регіонів [7] визначає критерії віднесення регіону до категорії депресивного, надаючи йому право на додаткові дотації та податкові пільги для залучення інвестицій. Закон також регламентує процес розробки програм економічного та соціального розвитку для депресивних регіонів та координацію цих програм з урядовими структурами.

Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" від 2015 р., що є основою реформи децентралізації в Україні, регламентує процес створення об'єднаних територіальних громад і передбачає передачу їм адміністративних і фінансових повноважень для самостійного вирішення місцевих проблем [8]. Об'єднані громади отримали більше можливостей для управління своїм бюджетом, використання місцевих ресурсів та реалізації інфраструктурних проєктів. Децентралізація стала важливим кроком у підвищенні ефективності регіонального управління.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року [9] (затверджена постановою Кабінету Міністрів України у 2020 році) є одним з основних інструментів планування регіонального розвитку на середньострокову перспективу. Стратегія має на меті забезпечити сталий розвиток регіонів, зменшити диспропорції між регіонами та стимулювати економічне зростання на основі інновацій. Стратегія визначає ключові

пріоритети, серед яких: розвиток інфраструктури, підвищення якості життя населення, підтримка бізнесу, екологічна модернізація та цифровізація економіки.

Публічно-приватне партнерство у сфері регіонального розвитку регулюється рядом законодавчих актів, серед яких Закон України "Про державно-приватне партнерство" [10]. Цей Закон створює правову основу для залучення приватних інвестицій у регіональні проекти розвитку, особливо в інфраструктурні об'єкти. Важливим аспектом є прозорість відбору проектів і державні гарантії для інвесторів, що дозволяє збільшити інтерес приватного бізнесу до участі у розвитку регіонів.

Аналіз нормативно-правової бази щодо забезпечення регіонального розвитку України свідчить про наявність законодавчої основи для стимулювання зростання регіонів. Та незважаючи на це, існує значна диспропорція у розвитку регіонів.

Для розуміння особливостей інструментів державного впливу на регіональний розвиток розглянемо дані, що ілюструють економічні, демографічні та соціальні тенденції в регіонах. Щодо вагомих економічних показників регіонів України, то ВРП на душу населення у м. Київ перевищує 5000 грн., тоді як у найменш розвинених регіонах (Тернопільська або Чернівецька області) цей показник складає близько 1500-2000 грн. В 2022 році різниця між найбагатшим і найбіднішим регіоном за ВВП на душу населення сягала понад 2.5 рази [11].

За даними 2023 року, обсяг капітальних інвестицій у місті Київ склав приблизно 140 млрд грн, тоді як у слабших регіонах, таких як Кіровоградська область, цей показник був на рівні 5-6 млрд грн. Частка інвестицій у сільське господарство Західної України становить близько 8-10% від загальних інвестицій у регіони, у порівнянні з 35-40% у промислово розвинених регіонах на Сході та Півдні [11].

Рівень безробіття в Україні у 2023 році в середньому становив 9,6%, проте існують значні регіональні відмінності. У західних регіонах, таких як Закарпатська область, безробіття перевищувало 12%, тоді як у Києві цей показник складав лише 5-6%. Найбільше безробіття зафіксовано у Луганській і Донецькій областях (через військові дії), де рівень безробіття сягав понад 30% [13].

У 2023 році середня заробітна плата в Україні склала приблизно 16 000 грн., у 2024 р. (станом на вересень) – 21 500 грн. Найвищі показники були у місті Київ у 2023 р. – 14 000 грн, у 2024 р. – майже 26 000 грн, водночас у регіонах, таких як Сумська та Кіровоградська області, середня зарплата становить 15000-16000 грн (2024 р.) [12].

Щодо демографічних змін, то за останні п'ять років спостерігається постійний відтік населення з західних і південних регіонів. Зокрема, щорічно з України виїжджають до 200-300 тисяч людей, з яких більшість є з сільських регіонів. Найбільший відтік спостерігається з Чернівецької, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Київ та Одеська область продовжують залишатися основними регіонами для внутрішньої міграції, залучаючи мешканців з економічно бідніших областей [11].

Державні інвестиції – це найбільш бажані капіталовкладення у регіональний розвиток. Так, за даними 2023 року, обсяг державних субсидій регіонам становив приблизно 110 млрд грн, при цьому найбільше фінансування отримали регіони з високими потребами в інфраструктурі, зокрема Донецька область (понад 25 млрд грн) та Луганська область (приблизно 15 млрд грн) [11].

Упродовж 2022-2023 років держава інвестувала понад 60 млрд грн у будівництво та модернізацію доріг у західних та центральних регіонах. Програми з енергетичної модернізації в регіонах залучили близько 5 млрд грн, зокрема на проекти розвитку відновлюваної енергетики (сонячні, вітрові електростанції) [11].

Існуюча значна економічна нерівність між регіонами України потребує виваженого та ефективного державного втручання для вирівнювання показників економічного розвитку. Необхідно збільшити інвестування у відсталі регіони, зокрема через механізми публічно-приватного партнерства та фіскальні преференції для бізнесу, а великі інфраструктурні проекти та децентралізація сприятимуть залученню інвестицій і створенню нових робочих місць.

Загалом, представлені дані підтверджують необхідність розвитку нових інструментів державного впливу для забезпечення стабільного регіонального розвитку України. Адже, незважаючи на значний арсенал державних інструментів для впливу на регіональний розвиток, існують проблеми, які ускладнюють досягнення очікуваних результатів:

- низький рівень координації між центральною та регіональною владою, що призводить до неефективного використання ресурсів і дублювання функцій;
- недостатня прозорість процесів прийняття рішень та високий рівень корупції у використанні державних коштів;
- нерівномірний розподіл ресурсів між регіонами, що призводить до поглиблення економічних диспропорцій;
- складність у залученні приватних інвестицій через недостатньо розвинуту інфраструктуру та несприятливі умови для бізнесу в окремих регіонах.

Відповідно до цього варто розглянути пропозиції щодо оптимізації державного впливу на регіональний розвиток, які представлені в табл. 1.

Ці пропозиції спрямовані на вдосконалення інструментів державного впливу на регіональний розвиток, що сприятиме підвищенню ефективності управління та забезпеченню сталого зростання регіонів.

Таблиця 1

Пропозиції щодо оптимізації державного впливу на регіональний розвиток

Пропозиції	Їх опис
Оптимізація бюджетного вирівнювання	Для підвищення ефективності бюджетного вирівнювання необхідно забезпечити більш справедливий розподіл державних ресурсів, орієнтуючись на реальні потреби регіонів. Важливо розробити чіткі та прозорі критерії для визначення фінансової підтримки кожного регіону з урахуванням його економічного потенціалу та соціальних проблем. Це дозволить уникнути надмірної залежності від державних дотацій і стимулюватиме регіони до активнішого залучення власних ресурсів.
Розширення можливостей для публічно-приватного партнерства	Необхідно вдосконалити законодавчу базу щодо публічно-приватного партнерства, зокрема спростити бюрократичні процедури та підвищити привабливість для інвесторів через створення додаткових гарантій та інвестиційних пільг. Це сприятиме залученню приватного сектору до розбудови інфраструктури регіонів, особливо в сферах транспорту, енергетики та комунікацій.
Посилення децентралізації	Продовження реформи децентралізації та передання додаткових фінансових і адміністративних повноважень місцевим громадам сприятиме підвищенню їх самостійності та гнучкості в управлінні власними ресурсами. Варто забезпечити громадам доступ до нових інструментів фінансування, таких як місцеві позики або облігації, для реалізації регіональних проектів розвитку.
Розвиток регіональних інноваційних кластерів	Для стимулювання економічного зростання слід розвивати регіональні інноваційні кластери, які об'єднують підприємства, наукові установи та урядові органи навколо інноваційних проектів. Це сприятиме залученню інвестицій у нові технології та виробництво, розвитку високотехнологічних галузей економіки та підвищенню конкурентоспроможності регіонів на міжнародному ринку.
Модернізація регіональних агентств розвитку	Потрібно забезпечити належне фінансування та підтримку регіональних агентств розвитку, щоб вони ефективно реалізовували державні стратегії на місцевому рівні. Важливим є залучення до роботи цих агентств кваліфікованих фахівців і забезпечення їхньої тісної співпраці з органами місцевого самоврядування, бізнесом та науковою спільнотою.
Впровадження нових механізмів моніторингу та оцінки ефективності	Необхідно створити системи моніторингу та оцінки ефективності впроваджених державних інструментів на регіональному рівні. Це дозволить своєчасно виявляти недоліки та коригувати стратегії розвитку. Регулярний аналіз результатів дасть змогу підвищити прозорість використання державних ресурсів та підвищити відповідальність місцевої влади за результати.
Підвищення ролі громадянського суспільства	Залучення громадськості до процесів планування та реалізації регіональних проектів сприятиме кращому врахуванню інтересів місцевих жителів та підвищенню рівня довіри до державних ініціатив. Важливо створити механізми для активної участі місцевих громад у прийнятті рішень і контролі за виконанням державних програм.

Джерело: власні узагальнення автора

Для забезпечення сталого регіонального розвитку та подолання існуючих проблем держава має продовжувати оптимізацію та модернізацію існуючих інструментів впливу. Важливим аспектом є посилення координації між різними рівнями влади, підвищення прозорості та ефективності реалізації державних програм, а також створення сприятливих умов для залучення інвестицій у регіони. Це дозволить забезпечити гармонійний розвиток усіх регіонів, сприяти економічному зростанню та підвищенню якості життя громадян.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У статті розглянуто основні інструменти державного впливу на регіональний розвиток, такі як фінансові механізми, інвестиції в інфраструктуру, цільові програми, публічно-приватне партнерство та децентралізація. Проведений аналіз свідчить про значний потенціал цих інструментів у вирішенні проблем регіональних диспропорцій та стимулюванні економічного зростання в окремих регіонах. Проте ефективність їх застосування залежить від належної координації між центральною та місцевою владою, прозорості процесів управління, а також адаптації програм до специфічних потреб кожного регіону. Одним із ключових викликів залишається нерівномірний розподіл ресурсів між регіонами, що поглиблює економічну та соціальну нерівність. Для усунення цих диспропорцій необхідна оптимізація державних програм, більш активне використання механізмів публічно-приватного партнерства та посилення ролі місцевого самоврядування через подальшу децентралізацію.

Підсумовуючи, для забезпечення сталого регіонального розвитку необхідно впроваджувати гнучкі та адаптовані інструменти державної політики, які будуть орієнтовані на специфічні потреби регіонів, стимулюючи їх економічну активність та забезпечуючи соціальну стабільність. Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є

вивчення кращих практик зарубіжного досвіду державного впливу на регіональний розвиток з метою впровадження його в Україні.

Література

1. Борщевський В., Матвеев Є., Куропас І., Микита О. Війна. Громади. Децентралізація. Як налагодити ефективне управління громадами в сучасних геополітичних реаліях. *Громадський простір*. 25.04.2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=vijna-hromadydetsentralizatsiya-yak-nalahodyty-efektyvne-upravlinnya-hromadamy-v-suchasnyh-heopolitychnyh-realiyah> (дата звернення: 05.10.2024).
2. Котов І.В. Теоретичні основи управління сталим розвитком територіальних громад. *Право та державне управління*. 2023. № 3. С. 83-88 doi: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.3.12>.
3. Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Т. 2 (43). С. 118-125.
4. Пітюлич М.М., Готра В.В., Чубарь О.Г., Побережник Г.В. Фактори підвищення фінансової спроможності та розвитку територіальних громад в умовах сучасних викликів. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8, № 2. С. 341–346.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
6. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лют. 2015 р. №156-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-1> (дата звернення: 09.10.2024).
7. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 51. С. 548.

8. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 13. Ст. 91.
9. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizatsiyi> (дата звернення: 09.10.2024).
10. Про державно-приватне партнерство: Закон України № 2404-VI від 01.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 09.10.2024).
11. *Державна служба статистики України: офіційний сайт*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2024).
12. *Державна служба зайнятості України: офіційний сайт*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2024).

References

1. Borshchevskiy, V. et al. (2022). Viina. Hromady. Detsentralizatsiia. Yak nalahodyty efektyvne upravlinnia hromadamy v suchasnykh heopolitychnykh realiiakh [War. Communities. Decentralization. How to Establish Effective Management of Communities in Modern Geopolitical Realities]. *Hromadskyi prostir*. URL: <https://www.prostir.ua/?news=vijna-hromady-detsentralizatsiya-yak-nalahodyty-efektyvne-upravlinnya-hromadamy-v-suchasnyh-heopolitychnyh-realiyah> [in Ukrainian].
2. Kotov I. (2023). Teoretychni osnovy upravlinnya stalym rozvytkom terytorial'nykh hromad [Theoretical foundations of management of sustainable development of territorial communities]. *Pravo ta derzhavne upravlinnya*. № 3. P. 83-88. <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.3.12> [in Ukrainian].
3. Kraynyk O., Fedorchak O. (2022). Finansuvannya rozvytku terytorial'nykh hromad v umovakh detsentralizatsiyi [Financing the

development of territorial communities in conditions of decentralization]. *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Vol. 2 (43). P. 118-125 [in Ukrainian].

4. Pityulych M.M., Hotra V.V., Chubar' O.H., Poberezhnyk H.V. (2023). Faktory pidvyshchennya finansovoyi spromozhnosti ta rozvytku terytorial'nykh hromad v umovakh suchasnykh vyklykiv [Factors of increasing the financial capacity and development of territorial communities in the conditions of modern challenges]. *Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoyi ekonomiky ta tekhniky*. Vol. 8. № 2. P. 341–346 [in Ukrainian].

5. Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR. Date of update 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

6. Pro zasady derzhavnoyi rehional'noyi polityky: Zakon Ukrayiny vid 5 lyut. 2015 r. №156-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-1> [in Ukrainian].

7. Pro stymuliuvannia rozvytku rehioniv: Zakon Ukrainy vid 08.09.2005 r. № 2850-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2005. № 51. S. 548 [in Ukrainian].

8. Pro dobrovil'ne ob'yednannya terytorial'nykh hromad: Zakon Ukrayiny. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 2015. No 13. St. 91 [in Ukrainian].

9. Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na period do 2027 roku. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yyi-realizaciyi> [in Ukrainian].

10. Pro derzavno-pryvatne partnerstvo: Zakon Ukrayiny № 2404-VI (2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> [in Ukrainian].

11. *State Statistics Service of Ukraine: official website*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

12. *State Employment Service of Ukraine: official website.* URL:
<https://www.dcz.gov.ua/> [in Ukrainian].